

ΧΡΙΣΤΟΣ ΚΥΘΡΕΩΤΗΣ

εκεί που ζούμε

ΜΥΘΙΣΤΟΡΗΜΑ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΠΑΤΑΚΗ

ΧΡΙΣΤΟΣ ΚΥΘΡΕΩΤΗΣ

Εκεί που ζούμε

ΜΥΘΙΣΤΟΡΗΜΑ

ΕΚΛΟΕΣΙ
ΠΑΤΑΚΗ

Θέση υπογραφής δικαιούχου δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας,
εφόσον αυτή προβλέπεται από τη σύμβαση.

Το παρόν έργο πνευματικής ιδιοκτησίας προστατεύεται κατά τις διατάξεις της ελληνικής νομοθεσίας (Ν. 2121/1993 όπως έχει τροποποιηθεί και ισχύει σήμερα) και τις διεθνείς συμβάσεις περί πνευματικής ιδιοκτησίας. Απαγορεύεται απολύτως άνευ γραπτής αδείας του εκδότη η κατά οποιονδήποτε τρόπο ή μέσο (ηλεκτρονικό, μηχανικό ή άλλο) αντιγραφή, φωτοανατύπωση και εν γένει αναπαραγωγή, εκμίσθωση ή δανεισμός, μετάφραση, διασκευή, αναμετάδοση στο κοινό σε οποιαδήποτε μορφή και η εν γένει εκμετάλλευσή του συνόλου ή μέρους του έργου.

Εκδόσεις Πατάκη – Σύγχρονη ελληνική λογοτεχνία
Πεζογραφία – 465

Χρίστος Κυθρεώτης, *Εκεί που ζούμε*

Υπεύθυνος έκδοσης: Κώστας Γιαννόπουλος

Σελιδοποίηση: Κωνσταντίνος Καπένης

Εκτύπωση: Ηλιότυπο

Copyright© Σ. Πατάκης ΑΕΕΔΕ (Εκδόσεις Πατάκη) και

Χρίστος Κυθρεώτης, Αθήνα, 2019

Πρώτη έκδοση από τις Εκδόσεις Πατάκη, Αθήνα, Μάιος 2019

Κ.Ε.Τ. Γ333 Κ.Ε.Π. 315/19

ISBN 978-960-16-8252-5

ΠΑΝΑΓΗ ΤΣΑΛΔΑΡΗ (ΠΡΩΗΝ ΠΕΙΡΑΙΩΣ) 38, 104 37 ΑΘΗΝΑ,

ΤΗΛ.: 210.36.50.000, 801.100.2665, 210.52.05.600, ΦΑΞ: 210.36.50.069

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ: ΕΜΜ. ΜΠΕΝΑΚΗ 16, 106 78 ΑΘΗΝΑ, ΤΗΛ.: 210.38.31.078

ΥΠΟΚ/ΜΑ: ΚΟΥΥΤΣΑΣ (ΤΕΡΜΑ ΠΟΝΤΟΥ – ΠΕΡΙΟΧΗ Β' ΚΤΕΟ), 57009 ΚΑΛΟΧΩΡΙ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ, Τ.Θ. 1213,

ΤΗΛ.: 2310.70.63.54, 2310.70.67.15, 2310.75.51.75, ΦΑΞ: 2310.70.63.55

Web site: <http://www.patakis.gr> • e-mail: info@patakis.gr, sales@patakis.gr

Days are where we live

Philip Larkin

Η ΜΕΡΑ ΣΚΑΡΦΑΛΩΝΕΙ διστακτικά στις πλαγιές του Λυκαβηττού αυτό το πρωινό του Ιουνίου, με τους ήχους από τα ξυπνητήρια να αντηχούν στον ακάλυπτο, τα τριξίματα των κρεβατιών, τις βρύσες που ανοίγουν και τις ντουλάπες που χτυπούν να συνοδεύουν σαν κρουστά το βουητό των αυτοκινήτων που έρχεται από την Ιπποκράτους και δίνει την εντύπωση ότι δεν σταματά ποτέ – μόνο αυξομειώνεται. Αυτή την ώρα, πρέπει να είμαι ο μοναδικός άνθρωπος κάτω των εβδομήντα στη γειτονιά που κάθεται στο μπαλκόνι, πίνοντας καφέ κι αφήνοντας τη μέρα να κερδίσει σταδιακά τη θέση της μέσα μου, αντικαθιστώντας το σκοτάδι, τα καλά και τα κακά όνειρα, τον ιδρωτα όταν ξυπνάς στις τρεις το πρωί και δεν έχεις ιδέα πώς βρέθηκε στο μέτωπό σου ή πόσο χρόνο είναι εκεί, αφού έχει ακόμα δροσιά και το μαξιλάρι σου είναι στεγνό. Στα υπόλοιπα μπαλκόνια επικρατεί ερημιά, εκτός από μία ή δύο σκιές που σαλεύουν και δεν είναι εύκολο να πεις αν ανήκουν σε φυτά ή σε υπερήλικους γείτονες που ξυπνούν νωρίτερα κι από μένα – ή ίσως δεν κοιμούνται ποτέ, μένοντας όλη τη νύχτα στο μπαλκόνι και διερωτώμενοι ποιο ακριβώς λεπτό του ξημερώματος πιστώνεται η

σύνταξη στον λογαριασμό τους. Ήδη ακούγεται και η πρώτη τηλεόραση και ακολουθώντας τον ακαθόριστο ήχο της την εντοπίζω μέσα σε δευτερόλεπτα – μια γκριζογάλανη μαρμαρυγή πίσω από μια κουρτίνα με κεντητά μοτίβα, τρία μπαλκόνια αριστερά μου, απέναντι. Κάποια παντζούρια ανοίγουν, στόρια ανεβαίνουν με ήχους σαν φάλτσες φουσαρμόνικες κι από πίσω τους μαντεύω γυναίκες που έχουν ξυπνήσει – είναι πάντα γυναίκες, αφού οι άντρες ξυπνούν δέκα λεπτά πριν φύγουν, πετάγονται μέσα από τα σεντόνια, μπαίνουν βιαστικά στα ρούχα τους κι ύστερα ελέγχουν στο ασανσέρ τα μάτια τους για τσίμπλες. Αυτή την ώρα κοιμούνται ακόμα, και σχεδόν τους βλέπω να στριφογυρίζουν μέσα σε ριγέ σεντόνια φορώντας μόνο το σώβρακό τους, ενώ οι γυναίκες τους μακιγιάρονται στο μπάνιο και τους κοιτάνε πού και πού κουνώντας το κεφάλι με τρυφερότητα, εκνευρισμό ή δολοφονική οργή – ανάλογα με την κατάσταση στην οποία βρίσκεται ο γάμος. Σύντομα όμως τα ψέματα θα τελειώσουν, τα μεγάλα παιδιά θα σηκωθούν για να ανοίξουν το τάμπλετ και να πουν καλημέρα στο φέισμπουκ ή να τσεκάρουν τις ειδήσεις και να βεβαιωθούν ότι η ανθρωπότητα δεν πήγε κι έκανε καμιά τρέλα όσο κοιμόνταν – αν και ίσως ορισμένες φορές, όταν η μέρα που ξεκινάει φαντάζει υπερβολικά ίδια με την προηγούμενη, και κατά συνέπεια η ζωή γίνεται ιδιαίτερα βαρετή, ίσως και να εύχονται να έχει συμβεί κάτι τρομερό μέσα στη νύχτα, ένας φονικός σεισμός, ένα μακελειό, ένα πραξικόπημα, ένας πόλεμος ή μια χρεοκοπία. Αλλά και πάλι, ποιος δεν το έχει ευχηθεί;

Μια γάτα σκαρφαλώνει σε ένα δέντρο και νιαουρίζει

κάτι που μοιάζει με προειδοποίηση προς τις άλλες γάτες να κρατηθούν μακριά. Ακούγονται συρσίματα στα κλαδιά κι ύστερα η γάτα γέρνει στο κενό εξετάζοντας το ενδεχόμενο να πηδήξει – μια αίσθηση επικείμενης απειλής με καταλαμβάνει, αυτή ακριβώς που προσπαθώ να κατευνάσω ξυπνώντας κάθε μέρα τόσο νωρίς. Δεν είμαι σίγουρος από πού έχω πάρει το χούι, θυμάμαι πάντως πως ο παππούς μου έλεγε πως μόνο νωρίς μπορεί να ξυπνήσει κανείς – αλλιώς δεν ξυπνάει, απλώς περιφέρεται κοιμισμένος ανάμεσα στους ξύπνιους, ή σε άλλους κοιμισμένους που προσποιούνται πως έχουν ξυπνήσει. Ως προς αυτό φαίνεται λοιπόν πως μοιάζω στον παππού μου και διαφέρω από τους περισσότερους συνομηλίκους μου, αν και η διαφορά είναι μάλλον παραπλανητική, γιατί κατά τ' άλλα ταιριάζω απόλυτα με τους συνομηλίκους μου – αν περιορίσει κανείς αυτό το μάλλον ασαφές σύνολο με ορισμένα φίλτρα: για να είμαι πιο ακριβής, ταιριάζω απόλυτα με τους υπόλοιπους τριανταπεντάρηδες που προέρχονται από μικροαστικές οικογένειες (λες και υπάρχουν κι άλλες) της Αθήνας, διάβαζαν αρκετά όταν ήταν μικροί και κατάφεραν με κάποιον τρόπο να εξασφαλίσουν ένα πτυχίο και να εργαστούν με μικρότερη ή μεγαλύτερη επιτυχία μέχρι να γίνουν περίπου τριάντα χρονών, να έρθει η κρίση και να κάνει την έννοια της επιτυχίας σχετική, όπως ήταν πάντα κατά τη γνώμη μου έτσι κι αλλιώς.

Με την άκρη του ματιού μου κοιτάζω την οθόνη του κινητού και διαπιστώνω πως έχει πάει εφτά παρά δέκα – η ώρα που η μέρα κερδίζει οριστικά τη μάχη με τη νύχτα, κι εγώ συνήθως ανασκουμπώνομαι και προσπαθώ κουτσά

στραβά να φτιάξω ένα χρονοδιάγραμμα. Ξέρω ότι το χρονοδιάγραμμα δεν θα τηρηθεί και πως όλες οι λύσεις που θα επεξεργαστώ για τα προβλήματα των ωρών που έρχονται θα αποτύχουν, όχι τόσο γιατί θα είναι αναποτελεσματικές όσο γιατί θα αποδειχθεί πως τα πραγματικά προβλήματα ήταν άλλα, τα οποία αγνούσα – ωστόσο πάντα νιώθω την ανάγκη να φτιάξω αυτό το πλάνο. Αν και σήμερα είναι πιο δύσκολο, πρώτον γιατί όσα με περιμένουν είναι πάρα πολλά και δεύτερον γιατί οι καλοκαιρινές μυρωδιές στον αέρα κάνουν το μυαλό μου πλαδαρό. Υπάρχει ένας μεταλλικός κυματισμός στην ατμόσφαιρα, κάτι σαν οσμή ελαιотριβείου που μου γρατζουνάει τα ρουθούνια και με κάνει να αναρωτηθώ αν είναι δυνατόν να φτάνει μέχρι εδώ κάποιο ρεύμα από τα Μέγαρα ή την Ελευσίνα – ένα βιαστικό πάνω κάτω του ανέμου που ανακατεύει τα κλαδιά στους ελαιώνες, κι ύστερα διασχίζει την Αθήνα ματώντας στην πορεία αλλά κρατώντας την ουσία του. Το αποκλείω, θα είναι πιθανότατα κάτι άλλο, έτσι κι αλλιώς δεν είμαι καν σίγουρος τι είναι αυτό που μυρίζω, μόνο ότι το έχω σίγουρα ξαναμυρίσει, πολλές φορές, και τις περισσότερες ήμουν κοντά σε ελιές. Μου συμβαίνει και με άλλες μυρωδιές αυτό – μυρωδιές αναγνωρίσιμες, που θα μπορούσα να περιγράψω αλλά όχι να ονομάσω, που δεν ξέρω πώς τις λένε παρόλο που μπορώ να θυμηθώ με ακρίβεια μια μέρα πριν από είκοσι χρόνια που τις είχα μυρίσει, σαν αναμνήσεις που σου επιτρέπουν να τις ξαναζήσεις με μία από τις πέντε αισθήσεις σου.

Με αυτά και με αυτά, η ώρα κοντεύει εφτά κι ακόμα να ασχοληθώ με όσα με περιμένουν μέσα στη μέρα. Αυ-

τό ακριβώς που εννοώ όταν λέω πως το καλοκαίρι κάνει το μυαλό μου πλαδαρό.

Απ' όσα έχω μπροστά μου σήμερα, αυτό που με τρομάζει περισσότερο είναι το τελευταίο χρονικά, έτσι θα ξεκινήσω από αυτό. Στις οκτώ το απόγευμα πρέπει να συναντήσω τον πατέρα μου στο σπίτι του, ή μάλλον σε αυτό το οποίο εδώ και δύο χρόνια αποκαλεί σπίτι του – έναν τσιμεντένιο κύβο κάπου στο Χαλκούτσι Ωρωπού, τον οποίο έκτισε επί της ουσίας μόνος του όταν βγήκε στη σύνταξη. Αν και για να είμαι ακριβής, ο πατέρας μου δεν βγήκε στη σύνταξη: βγήκε σε ένα μεταίχμιο που ξεκίνησε το 2011, με αλλεπάλληλες δηλώσεις του ότι έχει συνηθίσει να δουλεύει, δεν ξέρει πώς να σταματήσει και δεν θέλει να κάτσει στο σπίτι και να περιμένει να πεθάνει μόνο και μόνο επειδή κάποιος ηλίθιος νόμος λέει ότι μπορεί να το κάνει. Προηγουμένως είχε δουλέψει σχεδόν τριάντα πέντε χρόνια σε τεχνικές εταιρείες, μεταφέροντας και στήνοντας γεωτρύπανα σε όλη την Ελλάδα, κι ύστερα, όρθιος πίσω από έναν πίνακα χειρισμού, επιβλέποντας και καθοδηγώντας τις γεωτρήσεις, προβλέποντας τις βλάβες όταν ήταν νωρίς, ή επιδιορθώνοντάς τις όταν ήταν αργά. Η δουλειά αυτή τον υποχρέωσε, ή, αναλόγως πώς θα το δεις, του επέτρεψε να ζήσει μια νομαδική ζωή, μακριά απ' την οικογένειά του, περνώντας τα περισσότερα βράδια της ζωής του σε δωμάτια ξενοδοχείων ή σε φτηνές γκαρσονιέρες, σε μέρη τόσο διαφορετικά μεταξύ τους όσο η Θεσσαλονίκη, το Ρέθυμνο, η Καβάλα, η Κομοτηνή, το Αργός και η Αμφιλοχία. Εμείς τον βλέπαμε μία ή δύο φο-

ρές τον μήνα, και μερικές φορές πιο σπάνια, σε ακανόνιστα διαστήματα, σε επισκέψεις που σηματοδούνταν από ομηρικούς καβγάδες με τη μητέρα μου, οι οποίοι ξεκινούσαν με ασήμαντη αφορμή, επεκτείνονταν βαθμιαία σε πιο κρίσιμα θέματα και κάλυπταν στο τέλος οποιοδήποτε πρόβλημα τους απασχολούσε ή τους είχε ποτέ απασχολήσει – και που τελείωναν στην πραγματικότητα μόνο τη στιγμή που ο πατέρας μου πατούσε το πόδι του έξω απ' το σπίτι, για να επιστρέψει και πάλι στα γεωτρώπανά του, μέσα σε κλίμα γενικής ανακούφισης.

Το τι είδους σχέση μπορεί να διαμορφώσει ένας γιος με τον πατέρα του μέσα σε αυτές τις συνθήκες είναι άλλο θέμα, στο οποίο δεν θέλω να επεκταθώ προς το παρόν, εκτός ίσως από το να πω πως δεν ήταν τελικά και τόσο κακή. Όπως και να 'χει, όταν πριν από τρία χρόνια ο πατέρας μου συμπλήρωσε το όριο ηλικίας, η εταιρεία στην οποία εργαζόταν τότε, η ΜΠΑΡΔΑΚΟΥΤΑΣ ΑΕ – ΓΕΩΤΡΗΣΕΙΣ – ΣΩΛΗΝΩΣΕΙΣ – ΑΡΔΕΥΤΙΚΑ ΣΥΣΤΗΜΑΤΑ, θεώρησε αυτονόητο πως δεν θα συνέχιζε να τον απασχολεί (αφού στην πραγματικότητα είχε ήδη ετοιμάσει τον διάδοχό του, έναν τριαντάχρονο μηχανολόγο με τα διπλάσια πτυχία και τον μισό μισθό). Μάλιστα επιστράτευσε τον λογιστή της για να τον βοηθήσει με τη χαρτούρα του ΙΚΑ. Μετά από μια σύντομη περιδιάβαση σε παλιούς γνωστούς και φίλους, ο πατέρας μου επιβεβαίωσε αυτό που κατά βάθος ήξερε ήδη, ότι δηλαδή η αγορά ήταν νεκρή και κανείς δεν ενδιαφερόταν να προσλάβει έναν εξηντατριάχρονο χειριστή, όσο καλός φίλος κι αν είχε υπάρξει στο παρελθόν. Αντιμέτωπος με τον εφιάλτη της ακινησίας, που

τον τρομοκρατούσε μια ζωή περισσότερο από οτιδήποτε άλλο, ο πατέρας μου αποφάσισε να βάλει μερικές σκοτούρες στον εαυτό του. Πούλησε την γκαρσονιέρα που είχε πάρει στα Σεπόλια όταν χώρισε με τη μητέρα μου, για να τον στεγάσει, υποτίθεται, στα γεράματά του, και με τα χρήματα έριξε τα μπετά για ένα σπίτι εξήντα τετραγωνικών σε ένα οικόπεδο στο Χαλκούτσι – που είχε αγοραστεί καμιά τριανταριά χρόνια πριν και δεν είχε χρησιμεύσει ποτέ σε τίποτα, πέρα από κάποια αμήχανα «πικνίκ» Καθαράς Δευτέρας τη δεκαετία του ενενήντα, όταν παρκάραμε το αμάξι στο κέντρο του οικοπέδου και τρώγαμε πίκλες και χαλβά ενώ οι ιδιοκτήτες των γύρω αυθαιρέτων μας έριχναν έκπληκτες ματιές και τα σκυλιά τους μας γάβγιζαν. Μόλις έπεσαν τα μπετά, τελείωσαν και τα χρήματα, αλλά ο πατέρας μου δεν πτοήθηκε. Μέσα στον επόμενο χρόνο ολοκλήρωσε υποτυπωδώς το σπίτι, κατά βάση μόνος του, ή με τη βοήθεια ντόπιων εργατών που έψαχναν περιστασιακά μεροκάματα – κι ύστερα εγκαταστάθηκε εκεί, αρχίζοντας να φυτεύει ντοματιές, να ψήνει λουκάνικα, να βλέπει τηλεόραση και να με παίρνει τηλέφωνο για να με ρωτήσει τη γνώμη μου για τα Γιούρογκρουπ.

Οι λόγοι για τους οποίους τα έκανε όλα αυτά είναι, νομίζω, προφανείς, όπως και να 'χει όμως, γρήγορα ήρθε ενώπιος ενωπίω με την πικρή αλήθεια, πως όσα προβλήματα κι αν επινοήσεις για να αποφύγεις το πραγματικό σου πρόβλημα, αυτό τελικά θα σε ξετρυπώσει. Είτε στην γκαρσονιέρα στα Σεπόλια είτε στο αυθαίρετο στο Χαλκούτσι, με ντομάτες και κρεμμύδια να φύονται γύρω σου

και να περιμένουν από σένα να τα φροντίσεις, η σύνταξη είναι σύνταξη, κι αν ο πατέρας μου ήταν κατάλληλος για αυτού του είδους τη ζωή, τότε δεν θα είχε εξαρχής χρειαστεί να πουλήσει καμία γκαρσονιέρα και να χτίσει κανένα σπίτι, άσε που δεν θα τον είχε χωρίσει η μητέρα μου. Έτσι, όταν το 2012 ένας παλιός συνάδελφος τον πήρε τηλέφωνο και του είπε ότι είχε έναν φίλο που έμενε στον Ορχομενό, έκανε διάφορες μικρογεωτρήσεις και χρειαζόταν κάποιον έμπειρο χειριστή χωρίς ιδιαίτερες οικονομικές απαιτήσεις, ο πατέρας μου δεν το σκέφτηκε δεύτερη φορά. Ο νέος του εργοδότης ήταν στην πραγματικότητα ο ιδιοκτήτης ενός κλειστού αγροτικού βαν (ΚΑΡΕΛΛΗΣ – ΓΕΩΤΡΗΣΕΙΣ ΚΑΘΕ ΕΙΔΟΥΣ), ο οποίος είχε με ομιχλώδη τρόπο καταφέρει να αποκτήσει (ή, τέλος πάντων, να πάρει στην κατοχή του) ένα μικρό γεωτρύπανο τύπου ΡΕ-ΣΚΑ και να μπει σε μεγάλη ηλικία στην αγορά, αφού είχε περάσει το μεγαλύτερο μέρος της ζωής του ως δημοτικός υπάλληλος. Από μισόλογα και περίεργες κινήσεις, ο πατέρας μου υποψιαζόταν πως κάποια παρατυπία υπήρχε γύρω από την επιχείρηση, κάτι που ίσως είχε σχέση με την άδεια ή, ακόμα χειρότερα, με το ιδιοκτησιακό καθεστώς του γεωτρύπανου – δεν τον απασχολούσε όμως καθόλου, αφού του έδινε δουλειά και τον έβγαζε από τον επιδοτούμενο θάνατο της ζωής του συνταξιούχου.

Έτσι, ξεκίνησε το τελευταίο στάδιο της εμπλοκής του πατέρα μου στην παραγωγική διαδικασία, μια μεταβατική περίοδος που κατά κάποιον τρόπο τον ωφέλησε χωρίς να τον κουράσει υπέρμετρα για την ηλικία του – οι απαιτήσεις ήταν πολύ μικρότερες και η δουλειά σχεδόν μερι-

κής απασχόλησης, έτσι τα περισσότερα απογεύματα είχε ήδη γυρίσει σπίτι, ενώ κάποιες μέρες δεν χρειαζόταν καν να βγει από αυτό. Έτσι κι αλλιώς οι μετακινήσεις ήταν σχετικά κοντινές, το πολύ μία ώρα δρόμος, που ο πατέρας μου τον έκανε περιχαρής με το καινούριο Κορόλλα του, άλλον έναν μεπλά που είχε επιτρέψει στον εαυτό του λίγο πριν τη σύνταξη. Χειριζόταν το πάνελ όπως πάντα, αλλά είχε και κάποιες επιτελικές αρμοδιότητες, καθώς το πραγματικό αφεντικό εμφανιζόταν σπανίως, οπότε ο πατέρας μου ήταν ένα είδος αντ' αυτού – επιστατούσε μια ομάδα από ανεκπαίδευτους και κακοπληρωμένους εργάτες που άνοιγαν μικρές τρύπες σε χωράφια έξω απ' τη Θήβα ή τη Χαλκίδα ή τον Ωρωπό, διεκπεραίωνε τις συναλλαγές με τα συνεργεία και διαχειριζόταν ένα μικρό «μπάτζετ κίνησης», το οποίο ήταν συνήθως ανύπαρκτο, με αποτέλεσμα ο πατέρας μου να κάνει τα μικροέξοδα απ' την τσέπη του και ο Καρέλλης να του χρωστάει διαρκώς λεφτά. Ούτε και με αυτό είχε πρόβλημα και δεν θα ήταν υπερβολή να πω πως εκείνη ήταν η εποχή που τον άκουγα πιο ικανοποιημένο από ποτέ – απολάμβανε την κάθε μέρα και στο τηλέφωνο μου μιλούσε όλος ζωντάνια για τις βλάβες και τις ζημιές σαν να επρόκειτο για κάτι ευχάριστο, σαν να ήταν ευτυχισμένος που τέτοιου είδους κακοτυχίες μπορούσαν ακόμα να συμβαίνουν σε εκείνον, αντί για τη μόνη, αδιατάρακτη και αυταπόδεικτη δυστυχία του να είσαι συνταξιούχος και το μόνο καθήκον που να περιμένει ο κόσμος από σένα να εκπληρώσεις να είναι ο θάνατος. Παρατήρησα μάλιστα πως δεν έχανε ευκαιρία να χρησιμοποιεί την ορολογία του επαγγέλματος, έλεγε τσιμούχες

και τουραδόρος και πομόνες, στριφογυρίζοντας τις λέξεις στο στόμα του σαν να ήταν τα τελευταία τσιγάρα απ' το πακέτο του, εκεί που παλιά θα αναφερόταν απλά σε κάτι εξαρτήματα, ξέροντας πως δεν σκάμπαζα πολλά έτσι κι αλλιώς.

Όλο αυτό δεν μπορούσε να διαρκέσει πολύ βέβαια, κι έτσι, μετά από έναν χρόνο σχετικά ομαλής λειτουργίας, η επιχείρηση πήρε την κάτω βόλτα. Τα μεροκάματα άρχισαν να καθυστερούν και τελικά να μην πληρώνονται, ενώ ο πατέρας μου έγινε αποδέκτης παραπόνων ανάμεικτων με απειλές από Ρουμάνους και Πολωνούς εργάτες και τα αδέρφια τους, που δεν μπορούσαν να βρουν τον Καρέλλη και ορμούσαν στον κοντινότερο στόχο. Λίγο αργότερα ο Καρέλλης του ανακοίνωσε πως το μαγαζί είχε φουντάρει, προσωρινά τουλάχιστον, εξακολούθησε όμως να του πληρώνει ένα μικρό ποσό για να πηγαίνει κάθε τόσο σε ένα οικόπεδο στην Αυλίδα, να επιθεωρεί το γεωτρύπανο και να ταΐζει τα σκυλιά που είχε αφήσει να το φυλάνε. Το οικόπεδο ανήκε σε έναν Αθηναίο ιδιοκτήτη ταβέρνας που ήλπιζε να φτιάξει εκεί έναν πορτοκαλεώνα και να αναπαραστήσει την Εδέμ της παιδικής του ηλικίας (κάπου στα κατσάβραχα της Λακωνίας). Προς το παρόν το μόνο που είχε φτιάξει βέβαια ήταν η συρμάτινη περίφραξη, με μια τσίγκινη πινακίδα που έγραφε ΙΔΙΟΚΤΗΣΙΑ ΕΥΣΤΑΘΙΟΥ ΜΠΟΥΖΑ. Υπήρχε επίσης μια ελιά σε βρεφική ηλικία, που είχε φυτευτεί ως μνήμα για τον γάτο του Μπούζα, τα λείψανα του οποίου υπήρχε ο καθημερινός κίνδυνος να ξεθάψουν τα σκυλιά, αν δεν το είχαν ήδη κάνει. Όπως και να 'χε, ο Μπούζας είχε επιτρέψει στον Καρέλλη να αφήσει το

γεωτρύπανο εκεί για λίγο καιρό, ενόψει μιας μπερδεμένης κατάστασης που με λίγα λόγια είχε ως εξής: ούτε ο πρώτος είχε ακόμα τα χρήματα για τη γεώτρηση, ούτε ο δεύτερος μπορούσε να πληρώσει για εργάτες ή για το πανάκριβο ανταλλακτικό που είχε χαλάσει στον πύργο του ΡΕΣΚΑ. Έτσι η γεώτρηση αναβαλλόταν διαρκώς και όταν έγινε φανερό πως δεν θα πραγματοποιούνταν ποτέ, ο Καρέλλης ειδοποίησε τον πατέρα μου πως θα του έδινε ένα καλό μεροκάματο για να πάει να πάρει το γεωτρύπανο από την Αυλίδα και να το οδηγήσει μέχρι τον Ορχομενό. Υποτίθεται πως δεν υπήρχε βιασύνη – ο πατέρας μου μπορούσε να οργανώσει όπως βόλευε τη μεταφορά, τελικά όμως, ένα αγχωμένο προχθεσινό τηλεφώνημα τον πληροφόρησε πως το μηχάνημα έπρεπε οπωσδήποτε να βρίσκεται στον Ορχομενό μέχρι την Παρασκευή το βράδυ (σήμερα δηλαδή) γιατί το επόμενο πρωί θα πήγαιναν αξιωματικά να το δουν κάτι υποψήφιοι αγοραστές.

Και κάπως έτσι εξηγείται η δική μου εμπλοκή. Επειδή ο Καρέλλης είχε δουλειές στον Ορχομενό και δεν μπορούσε να λείψει, ο πατέρας μου δεν είχε κανέναν να τον γυρίσει από εκεί όταν τελικά θα παρέδιδε το γεωτρύπανο – κανέναν εκτός από μένα δηλαδή – και παρόλο που θα μπορούσε ίσως να πάρει το ΚΤΕΛ, είπε πως προτιμούσε να αποφύγει την ταλαιπωρία – αν και μάλλον αυτό που ήθελε να αποφύγει ήταν την αίσθηση πως κάνει ένα τόσο σημαντικό ταξίδι μόνος του. Το αποτέλεσμα είναι πως σήμερα, γύρω στις οκτώ, στο τέλος της εργάσιμης εβδομάδας, την ώρα που τα φωτοτυπικά μηχανήματα στο διηγητορικό γραφείο του Ανδρέα Μαλούχου θα αναπαύονται

στην ένδειξη SLEEP και που κανονικά θα έπαιρνα κι εγώ έναν υπνάκο ή θα χάζευα ειδήσεις τρώγοντας τσιπς – την ώρα αυτή, τέλος πάντων, θα πάω να πάρω τον πατέρα μου από το Χαλκούτσι, και με το μαύρο Ίμπιζά μου θα τον οδηγήσω αρχικά στο οικόπεδο στην Αυλίδα, κι ύστερα, ενώ εκείνος θα οδηγεί το βραδυκίνητο και ψηλό μηχανήμα (που δεν δίνει την εντύπωση ότι έχει φτιαχτεί για να οδηγείται, παρόλο που έχει ρόδες και όλα τα συναφή) σε ό,τι θα αποτελεί το τελευταίο επαγγελματικό δρομολόγιο του σε αυτή τη ζωή, εγώ θα οδηγώ από πίσω του – κι όταν τελικά φτάσουμε στον Ορχομενό, μετά από μια μιάμιση ώρα σύμφωνα με τις διαβεβαιώσεις του, θα τον πάρω και θα γυρίσουμε. Αυτά θα συμβούν το βράδυ και, παρόλο που προσπαθώ να μη σκέφτομαι τη διάχυτη θλίψη που θα επικρατεί στη διαδρομή, την απαρηγόρητη αίσθηση μιας επιστροφής μέσα στη νύχτα όπου ένας σιωπηλός γιος δεν έχει τίποτα να πει στον εξίσου σιωπηλό πατέρα του, για να τον κάνει να δει λίγο πιο αισιόδοξα την καινούρια του κατάσταση, αφού μάλιστα ούτε ο ίδιος πιστεύει στ' αλήθεια ότι υπάρχει κάτι αισιόδοξο στην καινούρια κατάσταση του πατέρα του – παρόλο λοιπόν που προσπαθώ να μην τα σκέφτομαι όλα αυτά, η αλήθεια είναι ότι από προχτές καταλαμβάνουν έναν απροσδιόριστο χώρο μέσα στο κεφάλι μου, σαν πονοκέφαλος που δεν είναι ακριβώς πονοκέφαλος αλλά περισσότερο πιάσιμο, λες και ο εγκέφαλός μου δεν είναι παρά ένας ακόμα κουρασμένος μυσ.

Και ξέρω πως με ακόμα μεγαλύτερο τρόπο περιμένει την αποψινή διαδρομή ο πατέρας μου, και πως στο μυαλό του επεξεργάζεται διάφορα σενάρια που θα μπορούσαν

να την αποτρέψουν, αν και κάτι τέτοιο δεν θα συμβεί. Χτες το βράδυ μάλιστα, με πήρε τηλέφωνο, λίγο πριν τα μεσάνυχτα, την ώρα που όταν βλέπω κλήση απ' τους γονείς μου αναστενάζω, γιατί είμαι σίγουρος ότι θα θέλουν να μοιραστούν μαζί μου κάποιο πρόβλημα που δεν ξέρω ποιο μπορεί να είναι, μόνο ότι δεν έχω τη λύση του.

«Την έχω χάσει» μου είπε ο πατέρας μου με τη βραδινή του φωνή, μια φωνή σπηλαιώδη, μέσα στην οποία αντηχεί μονίμως ένα υπόκωφο γουργουρητό που ίσως μιμείται τον ήχο του κομπρεσέρ. Άκουγα επίσης μια τηλεόραση να παίζει χαμηλά διαφημίσεις, καθώς και τη βραχνή ανάσα του κλιματιστικού, και προσπάθησα να τον φανταστώ καθισμένο στον καναπέ του, με το τσιγάρο σβησμένο στο τασάκι και το βλέμμα του να πηγαινοέρχεται στους τοίχους.

«Καλησπέρα, μπαμπά» είπα.

«Ναι, ναι, καλησπέρα». Το ίδιο γουργουρητό στη φωνή, παύση, διαφημίσεις από πίσω. «Την έχασα». Υπάρχει πάντα κάτι το συγκινητικό όταν κάποιος σε καλεί στη μέση ενός διαλόγου που έχει με τον εαυτό του για να μοιραστεί μαζί σου τη συνέχεια χωρίς να κάνει τον κόπο να σου εξηγήσει τι έχει προηγηθεί, ίσως επειδή πιστεύει ότι θα το καταλάβεις μόνος σου, επειδή είσαι ο γιος του. Ωστόσο, αναγκάστηκα να ρωτήσω:

«Ποια έχασες, μπαμπά;».

«Την άδεια» μου είπε. «Προχτές την είδα, είμαι σίγουρος, ήταν μέσα στο τσαντάκι, ξέρεις, εκεί που βάζω τα χαρτιά. Και σήμερα κοιτάω και δεν είναι πουθενά».

«Είσαι σίγουρος ότι κοίταξες παντού;»

Καθάρισε τον λαιμό του και επανέλαβε τα λόγια μου: «Είμαι σίγουρος ότι κοίταξα παντού» είπε, κάτι που θα μπορούσε να εκληφθεί ως ειρωνικό αν δεν μιλούσαμε για τον πατέρα μου, για τον οποίο η ειρωνεία είναι έννοια άγνωστη. Οπότε η επανάληψη των λέξεων έδειχνε περισσότερο αμηχανία, καθώς και ότι το μυαλό του είχε μάλλον σταματήσει να λειτουργεί κανονικά εδώ και κάποιες ώρες, κάτι που επιβεβαιωνόταν και από τη νέα ανεξήγητη παύση του. Στο βάθος αναγνώρισα μια πετυχημένη πρόσφατη διαφήμιση για τραπεζικά προϊόντα: Λεπτό στο λεπτό – αυτό κι αν ήταν ειρωνεία. «Δεν... δεν ξέρω. Ίσως να έχει παραπέσει κάπου στο αμάξι. Ή στο χωράφι το απόγευμα, που πήγα να ταΐσω τα σκυλιά. Έβγαλα το τσαντάκι για να πάρω ένα ντεπόν».

Α, ρε πατέρα, σκέφτηκα. Πας ακόμα στο χωράφι και ταΐζεις τα σκυλιά και κάθεσαι και κοιτάς το γεωτρύπανο με τις ώρες κάτω από τον ήλιο. Τι σκέφτεσαι άραγε εκείνη την ώρα; «Και δεν μπορείς να οδηγήσεις χωρίς την άδεια;» ρώτησα.

«Όχι, δεν μπορώ» είπε, λες και μαζί με την άδεια είχε χάσει και την ικανότητα της οδήγησης. «Ή δεν ξέρω, ίσως μπορώ» συνέχισε, «αλλά τι γίνεται αν μας σταματήσουν;».

«Σε έχουν σταματήσει ποτέ;»

«Μια φορά το '91, έξω απ' τα Γρεβενά. Έψαχναν για Αλβανούς στην καρότσα, κάτω απ' τους σωλήνες».

«Και σου ζήτησαν και την άδεια;»

«Δεν θυμάμαι» μου είπε. «Μάλλον θα μου τη ζήτησαν. Πάντα τη ζητάνε».

Προσπάθησα να πάω με τα νερά του και να μη ρωτή-

σω πώς ήταν δυνατόν να ξέρει τι ζητάνε πάντα, αφού τον είχαν σταματήσει μόνο μία φορά. Εξάλλου ίσως είναι ένα από αυτά τα πράγματα που ξέρουμε όλοι χωρίς να χρειάζεται να μας έχουν συμβεί, γιατί τα έχουμε δει τόσες φορές στην τηλεόραση ώστε τελικά έχουν αποκτήσει περισσότερο κύρος από τις αυθεντικές μας εμπειρίες. «Ναι, αλλά τότε οδηγούσες φορτηγό και με το φορτηγό μπορούν να θέλουν να δουν αν κουβαλάς τίποτα παράνομο. Με το γεωτρύπανο δεν μπορείς να κουβαλήσεις τίποτα παράνομο». Εκτός κι αν το ίδιο το γεωτρύπανο είναι παράνομο βέβαια, αλλά αυτή τη στιγμή δεν ήθελα να οδηγήσω τη συζήτηση στη συγκεκριμένη ατραπό.

«Μπορούν να σε σταματήσουν απλά για την άδεια. Άδεια, ασφάλεια και τα λοιπά. Το κάνουν όλη την ώρα».

«Νομίζω ότι μπορούμε να το ρισκάρουμε».

«Να το ρισκάρω εννοείς, δεν θα σταματήσουν εσένα».

«Μπαμπά, είσαι σίγουρος ότι η άδεια είναι το πραγματικό θέμα;» ρώτησα επειδή η υπομονή μου είχε αρχίσει να εξαντλείται, παρόλο που ήξερα ότι δεν έπρεπε να ρωτήσω και ότι η υπομονή είναι συχνά ο συντομότερος τρόπος για να ολοκληρώσεις μια συζήτηση με τους γονείς σου, ή με οποιονδήποτε εδώ που τα λέμε.

«Θα μου πεις τώρα ότι το πραγματικό μου πρόβλημα είναι ότι σταμάτησα τη δουλειά και δεν έχω τι να κάνω, έτσι δεν είναι;» είπε και η φωνή του δυνάμωσε. Δεν υπήρχε θυμός όμως στα λόγια του, μόνο κούραση. Η τηλεόραση από πίσω έπαιζε τώρα ένα τούρκικο σίριαλ και άνοιξα κι εγώ τη δική μου, πάτησα το mute, κι άρχισα να αλλάζω τα κανάλια, μήπως μπορέσω να βρω το ίδιο. (Πο-

δόσφαιρο, πολιτικές συζητήσεις, κομεντί με την Τζένιφερ Άνιστον, πολιτικές συζητήσεις, ρεπορτάζ για την αισιόδοξη πλευρά της κρίσης, ελληνικό σίριαλ, πολιτικές συζητήσεις, πολιτικές συζητήσεις, βίντεο κλιπ της Μελίνας Ασλανίδου.) «Μια ζωή τα ίδια, φιλοσοφίες και θεωρίες» συνέχισε τελικά ο πατέρας μου. «Σαν τη μάνα σου. Εγώ αυτό που ξέρω είναι ότι έχω ένα συγκεκριμένο ζήτημα εδώ πέρα να λύσω, και δεν βοηθάς καθόλου».

«Ωραία, εντάξει. Ποιο είναι το πρόβλημα, ακούω».

«Πώς θα πάω το τρυπάνι στον Ορχομενό χωρίς την άδεια» είπε, κι εγώ σκέφτηκα πως αυτός ήταν πάντα ο τρόπος του πατέρα μου να χειρίζεται τα μεγάλα υπαρξιακά θέματα: αρνείται να τα δει ως αυτό που είναι, παρά μόνο τα τεμαχίζει σε εκατοντάδες μικρότερα, πρακτικά προβλήματα, συνήθως άλυτα. Αντιμέτωπος, για παράδειγμα, με το ερώτημα γιατί επέλεξε να κάνει οικογένεια αν δεν ήθελε στην πραγματικότητα να ζει μαζί της και γιατί, εν πάση περιπτώσει, δεν αποφάσιζε για δεκαετίες να χωρίσει, ο πατέρας μου θα απαντούσε κάτι τέτοιο: «Δεν μπορούσα να βρω δουλειά στην Αθήνα», πράγμα που εκτός από ψέμα, θα ήταν και άσχετο.

«Άκου τι προτείνω» είπα τελικά. «Αύριο το πρωί που θα 'χει καλό φως, θα πας με καθαρό μυαλό και θα ψάξεις στο αμάξι, κι αν δεν είναι εκεί, θα ξαναψάξεις πάλι στο σπίτι και είμαι σίγουρος ότι θα τη βρεις την άδεια. Κι αν δεν τη βρεις όμως, δεν πειράζει. Θα πάμε κανονικά, κι αν μας σταματήσουν θα τους πεις ότι την ξέχασες σπίτι κι ότι αυτό είναι το τελευταίο δρομολόγιο που κάνεις και θα σε αφήσουν».

«'Η έτσι λες εσύ».

«Κι αν δεν σε αφήσουν, πάλι δεν πειράζει. Θα σου γράψουν ένα πρόστιμο και θα συνεχίσουμε τον δρόμο μας και μετά από κάνα χρόνο θα πάμε μια μέρα στο δικαστήριο, θα δείξεις την άδεια και το θέμα θα τελειώσει». Κι επειδή ήθελα να προλάβω μια κλασική του τύπου ποιος-τρέχει-τώρα-στα-δικαστήρια αντίδραση, συνέχισα: «Δεν χρειάζεται καν να έρθεις εσύ. Θα μου κάνεις μια εξουσιοδότηση και θα πάω μόνος μου, κάθε μέρα στα δικαστήρια είμαι έτσι κι αλλιώς».

«Πολύ απλά τα παρουσιάζεις. Δηλαδή μάλλον ήμουν μαλάκας τόσα χρόνια που κυκλοφορούσα με την άδεια και αγκωνόμουν και την είχα πάντα μαζί μου. Άσε που αν σε πιάσουν σου την παίρνουν για έξι μήνες. 'Η μήπως είναι ένας χρόνος;» αναρωτήθηκε, κι ύστερα ακολούθησε σιωπή, στη διάρκεια της οποίας δεν έκρινα σκόπιμο να θίξω το λεπτό ζήτημα του ότι από αύριο το πρωί η άδεια δεν θα του ξαναχρειαζόταν ποτέ.

«Δεν υπάρχει πρόβλημα, μπαμπά, θα είμαι κι εγώ εκεί. Θα οδηγήω από πίσω σου, θυμάσαι;» είπα. «Όλα θα πάνε καλά».

«Ναι» μου είπε, «όλα», σαν να έλεγε τίποτα. *Τίποτα δεν θα πάει καλά, και το ξέρεις.*

«Οπότε τα λέμε αύριο» του είπα.

«Ναι» απάντησε. «Στις οκτώ». Αλλά δεν έδειχνε πραγματικά διατεθειμένος να κατεβάσει το ακουστικό, και μάλιστα δεν άκουγα πια τίποτα στο σαλόνι, αφού μάλλον είχε κλείσει την τηλεόραση, είτε γιατί ετοιμαζόταν να πέσει για ύπνο είτε γιατί ήθελε να συνεχίσει τη συζήτηση

μαζί μου για κάνα τρίωρο. «Ξέρεις;» είπε τελικά. «Δεν είσαι υποχρεωμένος να έρθεις αν δεν θέλεις. Μπορώ να πω και σε κάναν άλλο».

«Πώς σου ήρθε αυτό τώρα;» απάντησα, αν και εδώ που τα λέμε είχα αναρωτηθεί κι εγώ γιατί δεν αγγάρευε κανέναν παλιό του συνάδελφο και τώρα συνοδοιπόρο στη σύνταξη – κανέναν παλαίμαχο γεωτρυπανιστή, με τον οποίον θα μπορούσαν να συζητάνε με τις ώρες για μια βλάβη στην Καλαμάτα πριν από δεκαοχτώ χρόνια, για το πού έχει το καλύτερο πόσιμο νερό και για την τροχιά που θα είχε πάρει η ζωή τους αν είχαν προτιμήσει τον δρόμο των γεωτρήσεων πετρελαίου. Μετά την παράδοση του ΡΕΣΚΑ στον Καρέλλη, θα κάθονταν σε κανένα μεζεδοπωλείο και θα έπιναν ούζα μέχρι να νιώσουν πως η σημερινή τους κατάσταση (η ηλικία, η αδράνεια, ο φόβος για την επερχόμενη εκμηδένιση) αποτελούσε μια ασήμαντη λεπτομέρεια.

«Λέω, αν δεν θέλεις, αν βαριέσαι. Να μη σε επιβαρύνω».

«Δεν βαριέμαι, μπαμπά» είπα, γιατί ήταν αλήθεια, δεν βαριόμουν. Φοβόμουν.

«Ωραία. Επειδή θα μπορούσα να πω στον Μιχαλιτσάνο ή τον Ντίνο. Ή και στον Παναγιωτέλλη, που μένει εδώ κοντά, στον Κάλαμο. Ή και στη μάνα σου. Θα μπορούσε να έρθει η μάνα σου».

Αυτό το τελευταίο προσπάθησα να κάνω πως δεν το πρόσεξα, όμως δεν ήταν εύκολο, γιατί ήξερα πως η μητέρα μου δεν θα ήθελε καν να το ακούσει και γιατί είναι καλύτερο να έχεις έναν δυσαρεστημένο γονιό αντί για δύο. «Δεν νομίζω πως είναι καλή ιδέα, μπαμπά. Έτσι κι αλλιώς, σου είπα πως θέλω να έρθω».

«Αν θες να ξέρεις, εγώ κι η μάνα σου μιλάμε» συνέχισε ο πατέρας μου. «Με παίρνει καμιά φορά τηλέφωνο και τα λέμε. Και τώρα, πριν σε πάρω, μαζί της μιλούσα. Της έχει χαλάσει ο θερμοσίφωνας και της εξηγούσα τι να κάνει. Τι νομίζεις, κι αυτή καλύτερα περνάει από μένα;» Να ένα καινούριο είδος περηφάνιας: η περηφάνια επειδή έκανες κάποιον άλλον άνθρωπο όσο δυστυχημένο έκανες και τον εαυτό σου. «Δεν είναι παράξενο;» με ρωτάει.

«Ποιο, μπαμπά;»

«Που έπρεπε να χωρίσουμε για να μπορούμε να κάνουμε μια συζήτηση σαν άνθρωποι».

«Δεν είναι και τόσο παράξενο» είπα. Οι γονείς μου χώρισαν το 2007, όταν η μητέρα μου συνειδητοποίησε ότι η συνταξιοδότηση του πατέρα μου πλησίαζε και ότι μετά από δεκαετίες απόστασης θα ήταν τελικά υποχρεωμένη να ζήσει μαζί του, πράγμα το οποίο είχε τη σύνεση να καταλάβει ότι κανείς από τους δύο δεν θα άντεχε χωρίς να διαπράξει φόνο. Ο πατέρας μου προσπάθησε αρχικά να συμμαχήσει με μένα και την αδερφή μου για να αποτρέψει αυτό που αποκαλούσε «τρέλα της μάνας σας» – σύντομα όμως διαπίστωσε πως κανείς μας δεν είχε τη διάθεση να αναμειχθεί, αφού θεωρούσαμε, και σωστά, πως αρκετούς καβγάδες, αρκετή διχόνοια και μιζέρια και ζοφερή, απειλητική ατμόσφαιρα είχαμε υποστεί όταν ήμασταν μικροί, και τώρα δεν χρειαζόμασταν άλλη. Εξάλλου, μια από τις, λίγες, είναι η αλήθεια, θετικές όψεις του χωρισμού των γονιών σου κοντά στα εξήντα, είναι ότι διατηρείς το δικαίωμα να μην πληγωθείς καθόλου (αφού εξάλλου έχεις πληγωθεί αρκετά από τον μη χωρισμό τους τό-

σα χρόνια) και να επιφορτιστεί απλώς με τη βοήθεια στα διαδικαστικά, αν και, για ευνόητους λόγους, δεν ήμουν εγώ ο δικηγόρος που υπέγραψε την αίτηση διαζυγίου τους (πήρα όμως το αντίγραφο της απόφασης όταν εκδόθηκε). Ο πατέρας μου βέβαια δεν το έβλεπε έτσι και φαίνεται πως αντιμετώπιζε το διαζύγιο κάπως σαν την ιλαρά, θεωρούσε δηλαδή πως αν δεν προσβληθείς από αυτό μέχρι κάποια ηλικία, μετά είναι αδύνατον να σου συμβεί. Σύντομα κατάλαβε πως δεν ήταν έτσι τα πράγματα και αναγκάστηκε να συναινέσει, αφού του εξήγησα πόσο άσκοπο θα ήταν να πάει σε δικαστική αντιδικία, κάτι που έτσι κι αλλιώς δεν ήθελε να κάνει – απλώς τον πρώτο καιρό επέλεξε να μείνει θυμωμένος με όλους μας. Γρήγορα όμως ξεχάστηκε κι αυτό, κυρίως γιατί είναι δύσκολο να κρατήσεις μούτρα σε κάποιον που δεν βλέπεις. Εκείνη την εποχή δούλευε ακόμα στην ΜΠΑΡΔΑΚΟΥΤΑΣ και αποφάσισε να αγοράσει την γκαρσονιέρα στα Σεπόλια, αλλά ερχόταν ακόμα πιο σπάνια στην Αθήνα – τον έβλεπα για κάποιον καφέ στο κέντρο, στη διάρκεια του οποίου με κοιτούσε απορημένος, σαν να μην αναγνώριζε ποιος ακριβώς ήμουν. Μερικές φορές έχω την αίσθηση πως ο πατέρας μου είναι ένας από εκείνους τους αστροναύτες στα μυθιστορήματα επιστημονικής φαντασίας που φεύγουν για ταξίδι με την ταχύτητα του φωτός, κι όταν επιστρέφουν μετά από τριάντα χρόνια βρίσκουν τους πάντες γερασμένους εκτός από τους ίδιους – και όλα τους φαίνονται αλλόκοτα και αδικαιολόγητα αλλαγμένα. Με τη διαφορά ότι ο πατέρας μου έχει επίσης γεράσει, χωρίς να το ξέρει.

«Εμένα μου φαίνεται παράξενο» είπε τελικά. «Νομί-

ζω πως η μητέρα σου κάποια στιγμή πέρασε μια πολύ μεγάλη κρίση με τα νεύρα της, και τώρα είναι καλύτερα». Ισχύει, μόνο που η κρίση κράτησε όσο και ο γάμος, ο οποίος αποτέλεσε επίσης και την αιτία της.

«Μπορεί, δεν ξέρω» απάντησα. «Όλοι περνάμε μια κρίση κάποια στιγμή».

«Νομίζεις ότι είναι ασφαλής εκεί που είναι τώρα; Τα πράγματα έχουν αλλάξει, Αντώνη, δεν ξέρω αν είναι καλή ιδέα για μια γυναίκα να μένει μόνη της στα Πατήσια».

«Δεν είναι όσο επικίνδυνα λένε, μπαμπά».

«Καλά» είπε, εκνευρισμένος επειδή αρνιόμουν να παραδεχτώ αυτό που έλεγαν τα κανάλια και επειδή, κυρίως, δεν ήθελα να το συζητήσω. «Να ξέρεις πάντως» συνέχισα, «δεν αποκλείεται εγώ κι η μητέρα σου να τα ξαναβρούμε κάποτε. Δεν λέω ότι θα γίνει αύριο. Αλλά μπορεί να γίνει κάποια στιγμή».

«Δεν νομίζω, μπαμπά».

«Τι;» Μια μοτοσυκλέτα είχε σταματήσει στο στενό κάτω απ' το μπαλκόνι μου, το οποίο έχει πολυκατοικίες στις τρεις από τις τέσσερις πλευρές του και λειτουργεί κάπως σαν ηχείο. Έκλεισα την μπαλκονόπορτα.

«Λέω, δεν νομίζω, μπαμπά».

«Καλά, δεν θα σου ζητούσαμε και την άδεια». Αναρωτήθηκα τι είναι αυτό που οδηγεί τους ανθρώπους σε τόσο λανθασμένες εκτιμήσεις γύρω από τις σκέψεις και τα συναισθήματα των άλλων ανθρώπων, ακόμα και όταν αυτά είναι ολοφάνερα. Τι μπαίνει στη μέση, είναι άραγε ο φόβος ή η μοναξιά; Ή απλώς μια στοιχειώδης, μια δομική αδυναμία κατανόησης της λειτουργίας του κόσμου, γνω-

στή και ως αισιοδοξία; Ξαφνικά αυτό το τηλεφώνημα έκλεισε γύρω μου σαν μια πελώρια φούσκα θλίψης και ένιωσα πως ο μόνος τρόπος για να προστατευτώ ήταν ο ύπνος. «Σίγουρα όχι» είπα τελικά, κι ύστερα χασμουρήθηκα επιδεικτικά. Ο πατέρας μου έπιασε το νόημα, εξάλλου ίσως είχε κι ο ίδιος τη δική του φούσκα να σκάσει.

«Λοιπόν, τα λέμε αύριο;» με ρώτησε.

«Αύριο» είπα και ακολούθησαν οι τελευταίες πρακτικές συνεννοήσεις, κι ύστερα κλείσαμε το τηλέφωνο.

Ένα καζανάκι τραβιέται κάπου στην πολυκατοικία και ακούω σωληνώσεις να τρίζουν και υγρά να αναδιατάσσονται καθώς το πεπτικό σύστημα του κτιρίου επιτελεί τις λειτουργίες του με βάση τους νόμους των συγκοινωνούντων δοχείων. Οι τηλεοράσεις δυναμώνουν σταδιακά, σαν να ξεθαρρεύουν, και σκόρπια λόγια από διαφορετικές εκπομπές πλέκονται μεταξύ τους σε ένα σύνολο που παραδόξως βγάζει νόημα. *Οι απαιτήσεις της Τρόικα, είναι εδώ για να απαντήσει σε όλες τις ερωτήσεις σας, Μαρία τι νέα από την όμορφη Θεσσαλονίκη, η χώρα θα πάει μπροστά είτε το θέλετε είτε όχι, ο αγαπημένος μου συνεργάτης, πώς θα περάσει αυτό το πράγμα από τη βουλή, το πρώτο εξάμηνο του 2014 θα κλείσει, μη μου μιλάτε όλοι μαζί απ' το κοντρόλ, η ζάχαρη βλάπτει. Το ασανσέρ ανεβοκατεβαίνει και η πόρτα ανοιγοκλείνει με τρόπο που καταφέρνει να εκφράσει τη βαρεμάρα, την αποφασιστικότητα, ή την αμφιθυμία των επιβατών του για τη μέρα που ξεκινάει. Τελειώνω το ξύρισμά μου μπροστά στον καθρέφτη του μπάνιου, ενώ προσπαθώ να θυμηθώ αν το βράδυ είδα πάλι στον ύπνο*

μου το Λουξεμβούργο, τις πλατείες και τους ανθρώπους του, και καταλήγω πως όχι. Ύστερα ντύνομαι και προσπαθώ να κάνω χώρο στην τσάντα μου για τον φάκελο της Δημητριάδου. Εντοπίζω ένα εισιτήριο για τη Νάξο από το περασμένο φθινόπωρο (δικαστήριο), δυο δηλώσεις ΦΠΑ, πέντε μεγαρόσημα, καθώς και δύο προσκλητήρια, ένα για τον γάμο του φίλου μου του Σωκράτη πριν από δύο χρόνια κι ένα για τα βαφτίσια της ανιψιάς μου πέρσι. Συνειδητοποιώ ότι το περιεχόμενο της τσάντας μου χρειάζεται ριζικότερη εικαθάριση με πιο νηφάλια ματιά, καθώς και με αίσθηση του τι είναι σημαντικό και τι όχι, πράγματα που αυτή τη στιγμή δεν διαθέτω. Οπότε στριμώχνω απλώς τα έγγραφα της Δημητριάδου στη μεσαία θέση, αδιαφορώντας για το γεγονός ότι το φερμουάρ δεν μπορεί να κλείσει και η μια γωνία του φακέλου εξέχει και πιθανότατα θα μπήγεται στα πλευρά μου όταν κρεμάσω την τσάντα στον ώμο. Στη διάρκεια των είκοσι λεπτών που απομένουν μέχρι να φύγω, ετοιμάζω ένα ενισχυμένο τσπ με διπλή γαλοπούλα και το τρώω στον καναπέ, χαζεύοντας στο φέισμπουκ κι ύστερα διαβάζοντας, για εικοστή ίσως φορά, το μήνυμα που μου έστειλε η Στέλλα την Τρίτη. Εδώ και πολλά χρόνια έχω σταματήσει να ελπίζω πως οι αλλεπάλληλες αναγνώσεις ενός ανησυχητικού μηνύματος μπορούν να αποκαλύψουν μια διαφορετική, λιγότερο ζοφερή πτυχή του, αφού είναι γνωστό πως τα πράγματα είναι πάντα όσο άσχημα δείχνουν στην αρχή, αν όχι χειρότερα. Όμως το μήνυμα της Στέλλας έχει κάτι το μυστηριώδες: είναι η πρώτη φορά μετά από πάρα πολλά χρόνια που μου απευθύνεται σαν να είμαι πραγματικό ανθρώπινο ον – κι αυτό βέβαια δεν μπορεί παρά να είναι κακό.

Με τη Στέλλα υπήρξαμε ζευγάρι για τέσσερα χρόνια κάπου στα τέλη της Πλειστόκαινης Περιόδου, όταν και οι δύο ήμασταν μικροί και άμυαλοι, αντί για μεγάλοι και άμυαλοι που είμαστε τώρα. Χωρίσαμε το 2001, κι από τότε η σχέση μας πέρασε διάφορες διακυμάνσεις πριν τελικά παγιωθεί εδώ και αρκετά χρόνια σε μια παράξενη φιλία – αυτό που κάνουμε είναι να βρισκόμαστε για καφέ ανά δίμηνο, να λέμε τα νέα μας και να ανταλλάσσουμε κεράσματα σε φαινομενικά εγκάρδιο κλίμα, ενώ στην πραγματικότητα αντιμετωπίζουμε ο ένας τον άλλον όχι σαν φίλο (τι παράξενη, αδιανόητη λέξη) αλλά σαν έναν παράδοξο επιζήσαντα από το τεράστιο νεκροταφείο που αποκαλείται παρελθόν. Συναντιόμαστε συνήθως στην καφετέρια ΙΖΩ, εκεί που τα Πατήσια συνορεύουν με τη Νέα Χαλκηδόνα, στο χείλος ενός πρανούς που καταλήγει στο ρέμα του Ποδονίφτη, και κρεμασμένοι πάνω απ' τα αυτοκίνητα που περιμένουν στο φανάρι παραγγέλλουμε (εκείνη καφέ, εγώ χυμό πορτοκάλι) – και ακολουθούν συνήθως ασυνάρτητες συζητήσεις, το πραγματικό θέμα των οποίων, έστω κι αν δεν το αναφέρουμε ποτέ, είναι το εξής: η έκπληξη και των δύο για το γεγονός ότι απέναντί μας βρίσκεται ένα πρόσωπο εντελώς άσχετο με όσα συμβαίνουν τώρα στη ζωή μας, αλλά που με κάποιον τρόπο εξακολουθεί να διατηρεί μια απροσδιόριστη σημασία. Ύστερα πληρώνουμε και φεύγουμε, ανηφορίζουμε την οδό Χαλκίδος και φτάνουμε στον σταθμό της Αγίας Βαρβάρας, όπου αποχαιρετιόμαστε μέχρι την επόμενη συνάντηση, που λαμβάνει χώρα σε δυο μήνες, παρόλο που ποτέ δεν έχουμε συνεννοηθεί ρητά για αυτό το διάστημα. Απλώς,

όταν πλησιάζουν πάνω κάτω δύο μήνες, τότε ο ένας και τότε ο άλλος στέλνει ένα μήνυμα στο κινητό και ρωτάει πώς πάνε τα πράγματα κι αν θα τα πούμε καθόλου. Στο μεσοδιάστημα δεν επικοινωνούμε καθόλου.

Στο πέρασμα των χρόνων έχω αποδειχθεί πιο συνεπής από τη Στέλλα – ούτε χωρισμοί, ούτε η δουλειά, ούτε καν ο θάνατος της μητέρας της Άννας πριν από τόσα χρόνια, δεν με έχουν κάνει να αναβάλω ποτέ κάποια συνάντηση. Αυτό μπορεί να σημαίνει βέβαια τα πάντα, από το ότι οι συναντήσεις είναι πιο σημαντικές για μένα μέχρι το ότι είναι πιο εύκολες για μένα. Η Στέλλα πάντως συχνά εξαφανίζεται, με πιο πρόσφατο παράδειγμα το τελευταίο μας ραντεβού, που πραγματοποιήθηκε πέντε ολόκληρους μήνες μετά το προτελευταίο – και αφού πρώτα εκείνη είχε απορρίψει τρεις δικές μου προσκλήσεις χωρίς να προβάλει καμία εξήγηση (περιττό να πω ότι η σχέση μας διέπεται, αν όχι βασίζεται, πάνω στην απουσία οποιασδήποτε ανάγκης για εξηγήσεις, αφού όλες οι εξηγήσεις έχουν δοθεί κατ' επανάληψιν, χρόνια πριν, και δεν έχουν εξηγήσει τίποτα). Όταν τελικά τη συνάντησα, μου είπε πως πέρασε μια κατάμαυρη περίοδο εξαιτίας της τραγικής κατάληξης της εγκυμοσύνης της αδερφής της, η οποία έχασε το παιδί στον έκτο μήνα και αναγκάστηκε παρ' όλ' αυτά να το γεννήσει νεκρό, γιατί κάθε άλλη μέθοδος αφαιρέσεως του εμβρύου κρίθηκε παρακινδυνευμένη. Την κοιτούσα να κάθεσαι εκεί πέρα, με φόντο την τζαμαρία του ΙΖΩ, και να μου παραθέτει τις λεπτομέρειες βουρλωμένη, και σκεφτόμουν πόσο παράξενα μπορούν να γίνουν όλα. «Δεν μπορούσα να κάνω τίποτα για να τη βοηθήσω» εί-

πε, «αυτό ήταν το χειρότερο», και ήξερα πως εννοούσε ότι κανείς δεν μπορεί να κάνει τίποτα για να βοηθήσει κανέναν – αυτό είναι το χειρότερο. Ούτε εγώ είχα να πω κάτι που θα την παρηγορούσε πραγματικά, αν και ήξερα πως βαθιά μέσα της ένιωθε παράλογα ένοχη για ό,τι είχε συμβεί στην αδερφή της. Επειδή ποτέ δεν συμπάθησε τον άντρα της και δεν το είχε κρύψει, επειδή η δική της εγκυμοσύνη είχε εξελιχθεί μια χαρά και για ένα σωρό άλλους τέτοιους λόγους, που κανείς δεν μπορεί να αναφέρει και δεν έχουν καμιά λογική, χωρίς αυτό να σημαίνει ότι προκαλούν μικρότερο πόνο.

Δεν είχαν περάσει ούτε τρεις εβδομάδες από αυτή τη συνάντηση, όταν την περασμένη Τρίτη έλαβα αναπάντεχα μήνυμα από τη Στέλλα: *Τι κάνεις; Πρέπει να σε δω.* Από τότε έχω προσπαθήσει πολλές φορές να εξηγήσω τι μου φαίνεται τόσο παράξενο σε αυτή την πρόσκληση, και έχω καταλήξει στο συμπέρασμα πως στην πραγματικότητα παραβιάζει τη σιωπηρή συμφωνία μεταξύ μας – δεν μεταφέρει απλώς το αίτημα για μία ακόμα συνάντηση, αλλά υποκρύπτει την πρόθεση για *πραγματική* επικοινωνία, κάτι που είναι βέβαια τρομακτικό. Η χρήση του ρήματος *πρέπει* δίνει επιτακτική χροιά, ενώ απουσιάζουν τελείως τα χαζά αστειάκια και τα πειράγματα, κάτι που σημαίνει πως είτε η Στέλλα βρίσκεται ενώπιον μιας τόσο κρίσιμης κατάστασης ώστε δεν έχει χρόνο για αυτά, είτε πως έχει αποφασίσει συνειδητά να αλλάξει τον κώδικα και να *get real*, που λένε και οι Αγγλοσάξονες. Καθemia από αυτές τις εξηγήσεις κρύβει μια δυσάρεστη προοπτική για μένα, και επιπλέον αυξάνει την ανησυχία μου

για το τι μπορεί να συμβαίνει. Ήρθε άραγε η στιγμή να μου ανακοινώσει η Στέλλα ότι πάσχει από κάποια ανίατη ασθένεια ή ότι πέθανε ο πατέρας της ή ότι χτύπησε το παιδί της ή κάτι άλλο που δεν μπορώ να φανταστώ; Και ποια είναι η αναμενόμενη δική μου αντίδραση; Ποια είναι η στάση που πρέπει να κρατήσω απέναντι σε μια τέτοια είδηση ως πρώην (πολύ πρώην) γκόμενος και σήμερα φίλος για ένα δώρο κάθε δυο μήνες, πώς υποτίθεται ότι πρέπει να αντιδράσω σύμφωνα με τον ρόλο μου, όταν δεν ξέρω ποιος είναι ο ρόλος μου;

Επειδή θα βοηθούσε αν γνώριζα τουλάχιστον περί τίνας πρόκειται, έστειλα αμέσως το εξής μήνυμα: *Τι συμβαίνει, όλα καλά;*, στο οποίο η Στέλλα απάντησε: *Θα τα πούμε από κοντά, την Παρασκευή στις 5:30. Μπορείς; Κι αυτό είναι εν ολίγοις το άλλο βουνό που έχω να σακαρφαλώσω σήμερα: στις πέντε και μισή το απόγευμα, δύομισι ώρες πριν συναντήσω τον πατέρα μου στο Χαλκούτσι, θα βρεθώ στην καφετέρια ΙΖΩ και θα συμμετάσχω σε μία συζήτηση με τη Στέλλα που θα είναι είτε τρομακτική είτε άβολη, αν και κατά πάσα πιθανότητα θα είναι και τα δύο. Και μάλιστα τόσο μεγάλη είναι η περιέργειά μου για τη συζήτηση αυτή, ώστε δεν μου πέρασε καν απ' το μυαλό να την αναβάλω όταν προέκυψε προχθές το ζήτημα της μεταφοράς του γεωτρύπανου. Αντίθετα, μετέθεσα τη συνάντησή με τον πατέρα μου, και από τις εφτά, που μου πρότεινε αρχικά εκείνος, του είπα ότι μπορούσα μόνο μετά τις οκτώ, επικαλούμενος ανύπαρκτους εργασιακούς λόγους. Ακόμα και τώρα, δεν είμαι βέβαιος για το πώς ακριβώς θα προλάβω και τα δύο, αν και υποθέτω πως αν φύ-*

γω κατά τις επτά από τα Πατήσια θα μπορέσω να είμαι στην ώρα μου στο Χαλκούτσι, κι ύστερα μαζί με τον πατέρα μου στον Ορχομενό, για να εκπληρώσω στο ακέραιο τις υποχρεώσεις μου ως γιου.

Οκτώ παρά πέντε και το τηλέφωνο χτυπάει, αδιάψευστο σημάδι πως ο κόσμος δεν πρόκειται να παραβλέψει την ύπαρξή μου ούτε και σήμερα. Είναι η Δημητριάδου.

«Γεια σας, κύριε Σπετσιώτη, πώς πάει;» μου λέει φωνάζοντας για να σκεπάσει τη φωνή του Γιώργου Τράγκα, που ακούγεται στη διαπασών από πίσω. Καλή σας μέρα, κυρίες και κύριοι. Καλημέρα σε όποια ολη την κατεχόμενη αποικία. «Είμαι στο ταξί, έχει κίνηση» συνεχίζει. «Θα αργήσω λίγο, πιστεύω πως θα είμαι εκεί...», ακολουθεί παύση και απόπειρα συνεννόησης με τον ταξιτζή. «Σε πόση ώρα θα είμαστε εκεί;» τον ρωτάει, και η απάντησή του φτάνει στ' αυτιά μου σαν μια σειρά από μπουρμπουλήθρες, τις οποίες η Δημητριάδου αποκωδικοποιεί για λογαριασμό μου. «Σε μισή ωρίτσα περίπου».

«Δεν πειράζει, κυρία Δημητριάδου, της λέω. Θα σας περιμένω στον Δεληγιάννη, όπως είπαμε».

«Στον Δεληγιάννη, ναι. Συγγνώμη, κύριε Σπετσιώτη μου, δεν το ήξερα ότι θα είχε τόση κίνηση. Δεν πολυκυκλοφορώ, ξέρετε» συνεχίζει με ραγισμένη φωνή, που είναι η κανονική της. Μέσα σε αυτή τη φωνή ανιχνεύει κανείς τη μόνιμη αγωνία της να μην ενοχλήσει τους άλλους, να μην καταχραστεί την καλοσύνη, την εμπιστοσύνη ή τον χρόνο τους – αγωνία που χαρακτηρίζει, βέβαια, συχνά τους ανθρώπους που κάνουν συνέχεια μαλακίες.